O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK IQTISODIYOT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti rektori
_________ O.SH.Bazarov
“ 27 ” 06 2024 yil

Ro‘yhatga olindi № 05/03/011 S
“ 27 ” iyun 2024 yil

IQTISODIY O‘SISH

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	**300000**	– Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta’lim sohasi:	**310000**	– Ijtimoiy va xulq atvorga mansub fanlar
Magistratura mutaxassisligi:	**603101100**	– Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha)

Qarshi – 2024

Fan/modul kodi ECOINN6	O‘quv yili 2024-2025		Semestr 6	ECTS - Kreditlar 6,0	
Fan/modul turi Majburiy fanlar	Ta’lim tili O‘zbek			Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Iqtisodiy o‘sish		24	156	180

I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad – Fanni o‘qitishdan maqsad - talabalarda iqtisodiy o‘sish to‘g‘risidagi bilimlarning nazariy asoslarini, iqtisodiy rivojlanishning asosiy tushunchalarini, iqtisodiy qonunlar va tamoyillarini o‘rgatish, iqtisodiy o‘sish va rivojlanishni solishtirishda chuqur tag‘lil qilish, iqtisodiy o‘sish ham nazariy ham empirek yondashuvni tushuntirish, iqtisodiy o‘sish modellarini tushuntirish, va ulardan foydalanishni o‘rgatish, iqtisodiy o‘sishni mustaqil bohalay olish qobiliyatlarini shakllantirishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar va amaliy ko‘nikmalar iqtisodiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyo qarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

Fanning asosiy vazifalari quyidagilarni o‘z ichiga oladi

- ✓ o‘tkazilayotgan tahlillarga asoslanib empirek usullarni baholay olishni o‘rgatish;
- ✓ ushbu yo‘nalishdagi tadqiqotchilarning ishlarini baholay olishni o‘rgatish;
- ✓ iqtisodiy o‘sishga ta’luqli bo‘lgan eng samarali adabiyotlarni ajratib ola bilishni o‘rgatish;
- ✓ nazariy tahlillarni qila olish va asosiy mexanizmlarini tushunishni o‘rgatish;
- ✓ iqtisodiy o‘sish faniga tegishli ma’lumotlarini yig‘ishni o‘rgatish;
- ✓ o‘tkazilayotgan taxlillarda o‘zlarining empirik bilnmlarini qo‘llay olishni o‘rgatish;
- ✓ o‘z fikrini bildira olishi va ularni ximoyalay olishni o‘rgatish;
- ✓ iqtisodiy o‘sish bilan bog‘liq bo‘lgan ma’lumotlarni taxlil qila olishni o‘rgatish.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-Mavzu. Kirshi: Iqtisodiy o‘sish Solov modeli

Iqtisodiy o‘sish tushuichasi. Iqtisodiy o‘sish va rivojlanish. Iqtisodiy tushunchalar va ularniig mazmuii. Iqtisodiy yondashuvlar. Ikki tarmokli yondashuv. Iqtisodiy o‘sish ko‘rsatkichlari Robert Solovning iqtisodiy o‘sish nazariyasi kitobi. Solov modeli yaratilishi va nobel mukofoti takdimoti. Solov

modeliiing asoslari. Solov modeli formulasi. Kapital va mexnat tushunchalari. Solov modeli kullanilishi. Solov modeli va texnologiyalar o‘rtasidagi bogliklik Solov modeli va texnologik jarayon diagraamasi

2-Mavzu. Tutash-av.yudlar iqtisodiy o‘sish modeli O‘sishning neoklassik modellarini empirik qo‘llanishi

Firmalar, ishlab chikarish jarayoni, maxsulotlar va kapitalga bulgan talab. Kapital turlari. Uy xo‘jaliklari va uy xujaligida jamgarmalar va ularning kapital okimiga ta’siri. Rakobat munosabatlarining iqtisodiy o‘sishga ta’siri. Rivojlanayotgan iktisodiyotda rakobatning axamiyati. Inson omili va inson kapitali. Turli davr ishlab chikarish jarayonlari va ularning uzaro alokadorligi Solov modelidan foydalanishning bir necha kurinishlari. Neoklassik o‘sish modellari. Solov modelida kengaytirish tushunchasi va uning inson kapitali bilan bog‘liqligi. Neoklassik modelning foydalilik darajasi. Davlatlar boyligi va kashshokligi. O‘sish tempining istikboli, uning taxlili. Davlatlar o‘rtasida daromadlar taksimoti

3-Mavzu. Fiskal siyosat

Davlatning iqtisodiy o‘sishga ta’siri va iqtisodiy o‘sishga ta’minlovchisi sifatida. Davlatning infratuzilmalarni ta’minlashi. Kapital, konunlar, ta’lim, soglikni saklash va kommunal xizmatlar. Xususiy kapital samaradorligini oshirish. Rivojlanayotgan davlatlar o‘rtasidagi iqtisodiy rivojlanish farklari

4-Mavzu. O‘sish dvigateli Tulik bir tarmokli neoklassik o‘sish modeli

Iqtisodiy o‘sishning annk texnologik modeli va goyalari. Ilgor mamlakatlardagi texnologiyalar boshka bir davlatlarga nisbatan 2-3 yilga ilgarilab ketgan? Texnologik rivojlanishga nimalar sabab bulgan? Nega o‘sish sur’ati 1% urniga 2%ni yoki 10%ni tashkil etadi? Iktisodchilar fikri: Iqtisodiy o‘sishning endogen nazariyasi. Endogen va ekzogen omillar. Texnologik jarayon asosida iqtisodiy kuchlarni hisobga olish Ushbu mavzuda yukorida kurib chikilgan barcha mavzularning umumiy xulosasi bir yerga yigilgan. Yukoridagi mavzularda chukur kurib chikilgan masalalarning o‘sishligi va ularning farklari kurib chikilgan. 20 asr boshlarida boy davlatlarning kashshok davlatlarga nisbatan rivojlanganligi va boyligi 20-40 baravar yukori bulgan. 1870- 1990 yillardagi davlatlar ikgisodiyoti va ularda neoklassik modellarning rivojlanganlik darajasiga xamda iqtisodiy o‘sishga ta’siri

5-Mavzu: O‘sish va rivojlanishning sodda modeli Ikki tarmokli va ikki turdagi iktisodiyot

Rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar o‘rtasidagi iqtisodiy o‘sish. Romer va Shempeter modellari. Mikroiqtisodiy asosga kura davlatlarda texnologik rivojlanishning sabablari. O‘sish dvigateli. Bir yunalishdagi texnologiyalarning turli davlatlarda turli samaradorlikga egaligi. Ushbu mavzuda tarmoklarning rivojlanishida ikki model kelgirilgan. An’anaviy tarmokda uy xujaligi, yer resurslari va mexnat aks etgan. Fabrika yoki bir zavod, maxsulotlarni ishlab

chikarish uchun ogir va mukammal texnikalar mavjud emas. Bunday texnologiyalar vujudga kelishi tarmok rivojlanishini keskin uzgartirib yuboradi. Ishlab chikarishda revolyusiyaga olib keladi. Ikki tarmokli iktisoliyotda uy xujaligi va rivojlangan ishlab chikarish tarmogi kurib chikiladi. Shartli ravishda davlat olinib bu davlat boshka kushni davlatlar bilan savdo olib bormaydi deb belgilab olamiz. Sababi tashki savdo alokalari tarmoklar rivojlanishi uchun uziga xos imkoniyatlar ochib beradi. Xalkaro savdo amalga oshirayotgan davlatlarning birida texnologik rivojlanish kolgan davlatlar iktisodiyotiga xam uz ta'sirini kursatadi

6 – Mavzu: Tugallangan ikki turdagi iktisodiyot Ijtimoiy infratuzilma va uzok muddatli iqtisodiy kursatkichlar

Jismoniy va inson kapitalini uz ichiga olgan ikki model. Modellarning iqtisodiy o'sishga ta'sir etuvchi asosiy xususiyatlari. Ikki modeldagi barcha kursatkichlarni modelda umumlashtirish. Modellarga misol kelitirshda asosan uy xujaligi va ishlab chikarish tarmoklari misol tarikasida olingan. Ushbu tarmoklar iktisodiyot rivojlanishida muxim axamiyatga ega ekanligi va bunga bir kator sabablar keltiriladi. Davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy o'sishlarning turlichaligiga sabab ayrim davlatlar investitsiyaga va yangi texnologiyalarni urganishga kuprok mablag va inson kapitalini sarflashlari. Bunga yana bir sabab ularning geografik jixatdan joylashgan xududi sanaladi. YA'ni tabiiy boyliklarning mavjudligi va iklimi. Bundan tashkari ma'daniyati va dini xam bunga ta'sir etuvchi omil bulib xisoblanadi.Maks Veber goyalari

7-MAVZU. Axoli va musgaxkam iqtisodiy o'sishning manbalari Endogen o'sishiing alternativ nazariyasi

Texnologiyalarning rivojlanish tezligi va axoli jon boshiga tugri keluvchi daromad. Iktisodiyotga tadbik etilishi mumkin bulgan iqtisodiy goyalar soni. Axoli o'sishi xisobiga ularning xayot sifati oshishi. Tomas Maltus fikri. Genri Djorj goyalari Ushbu mavzuda endogen o'sishning alternativ nazariyalari kurib chikiladi. Iqtisodiy goyalar tarixida tabiiy resurslar mavjudligi sharoitida uzok muddatli va mustaxkam o'sishga e'tibor kuprok. Yukoridagi mavzularda xam fakatgina ayrim modellargagina tuxtalingan. Bundan tashkari kuplab iqtisodiy o'sish modellari mavjud. Ushbu modellar orkali iqtisodiy o'sish va rivojlanishning umumiy nazariyalari kurib chikilgan.

8-MAVZU. Urbanizatsiya Tabiiy resurslar va iqtisodiy o'sish.

Ushbu mavzuda migratsiya va uning urbanizatsiyaga ta'siri kurib chikiladi. Avvalgi mavzularda tuzilmaviy iarnmng iqtisodiy o'sishga ta'siri kurib chikpldi. Migratsiya xam uz navbatida tarmoklar rivojlanishiga uz tasirini kursatadi. Ushbu mavzuda asosiy e'tibor shaxar va kishloklarda kursatilayotgan xizmatlar va bularning iktisodiyotga ta'sirini kurib chikamiz

Tabiiy resurslar cheklangan sharoitda fakatgina kishlok xo'jaligiga suyanish axoli turmush sharoitini pasayishiga olib keladi. Tarixdan ma'lumki axoli

turmush sharoiti xam, axoli soni x,am ishlab chikarishdagi revolyusiyalar xisobiga usib kelmokda. Maltusning karashlari, Tomas Karlaylning iktisodiyotni "zerikarli fan" deb ta'riflashi notugri ekanligini kursatib berdi. Stenford universiteti biologi Pol Erlix va Donelli Midous goyalari va karashlari

9-MAVZU: Iqtisodiy o'sishni tushunish

Iktisodiyotning murakkab sirlarini tushunish, butun dunyo davlatlaridagi iqtisodiy o'sish va rivojlanishning turlichaligi, Efiopiyada ishlayotgan ishchining 1 oy ishlab olayotgan daromadi Amerikada yoki Yevropada ishlayotgan ishchining 1 kunlik daromadiga tengligi yoki bulmasa xozirda Yaponiyada ishlayotgan ishchining daromadi uning bobosi yoki buvisi topgan daromaddan 10 baravar kupligi masalalari. Iqtisodiy o'sishning asosiy omillari. Ayrim davlatlar iktisodiyotining tezkor rivojlanishi sabablari

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-Mavzu. Kirshi: IQTISODIY O'SISH Solov modeli
2-Mavzu. Tutash-av.yudlar iqtisodiy o'sish modeli O'sishning neoklassik modellarini empirik qo'llanishi
3-Mavzu. Fiskal siyosat
4-Mavzu. O'sish dvigateli Tulik bir tarmokli neoklassik o'sish modeli
5-Mavzu: O'sish va rivojlanishning sodda modeli Ikki tarmokli va ikki turdagi iktisodiyot
6 – Mavzu: Tugallangan ikki turdagi iktisodiyot Ijtimoiy infratuzilma va uzok muddatli iqtisodiy kursatkichlar
7-MAVZU. Axoli va musgaxkam iqtisodiy o'sishning manbalari Endogen o'sishiing alternativ nazariyasi
8-MAVZU. Urbanizatsiya Tabiiy resurslar va iqtisodiy o'sish.
9-MAVZU: Iqtisodiy o'sishni tushunish

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Kirish: iqtisodiy o'sish.
2. Solov modeli.
3. Tutash-avlodlar iqtisodiy o'sish modeli.
4. O'sishning neoklassik modellarini empirik kullanishi.
5. Fiskal siyosat.
6. Goyalar iktisodiyoti.
7. O'sish dvigateli.
8. Tulik bir tarmokli neoklassik o'sish modeli.
9. O'sish va rivojlanishning sodda modeli.
10. Ikki tarmokli va ikki turdagi iktisodiyot.

11. Tugallangan ikki turdagi iktisodiyot.
12. Ijtimoiy infratuzilma va uzok muddatli iqtisodiy kursatkichlar.
13. Axoli va mustaxkam iqtisodiy o‘sishning manbalari.
14. Endogen o‘sishning alternativ nazariyasi.
15. Urbanizatsiya.
16. Tabiiy resurslar va iqtisodiy o‘sish.
17. Iqtisodiy o‘sishni tushunish

Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan loyiha ishi, esse, tezis yoki ilmiy maqola yozish, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

V Ta’lim natijalari (kasbiy kompetensiyalar)

Talaba bilishi kerak:

- Iqtisodiy rivojlanishning umumiy asoslari, bosqichlari, o‘zgarish sabablari va oqibatlari, xozirgi zamon iqtisodiy o‘sish ko‘rsatkichlari iqtisodiy qonunlar, kategoriyalar va modellar ***to‘g‘risida tasavvur va bilimga ega bulishi;***
- iqtisodiyot asoslarini; milliy iktisodnyotning amal kilishn va rivojlanishi qonuniyatlarini, makroiqtisodiy darajadagi vaziyatlarni iqtisodiy jarayonlarning amal kilish ***ko‘nikmalariga ega bulishi;***
- iqtisodiy xodisa va jarayonlarni taxlil kilish usullarini bilgan xolda samarali qo‘llash, iqtisodiy konunlarni, ilmiy tushunchalarning (kategoriyalarning) amal kilish xususiyatlarini, mexanizmlarini bilgan xolda iqtisodiy muammolar bo‘yicha yechimlar kabul kilish malakasiga ***ega bulishi kerak;***

VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:

- ma’ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha test yoki yozma ishni topshirish.

Asosiy adabiyotlar

1. Jones and Dietrich Vollrathhttpv AvuAv.amazon.com/s/rci tip **inline** sr book I'.'ic=I ''GG-8LPe1<1- aulhor=N.+Gresorv+Manki\v&le\t=N.+Greeon

+Manki\v&sort=relevanccrank&scarch -alias=books. Introduction to economic growth. 3rd Edition. 2013 v.
2. Sibabrata Das. \lex Mourmouras. Peter Rangazas.Economic growth and development. A dynamic dual economy approach. 2nd Edition. 2018 y. ISNN 2192-4333. Electronic ISNN 2192-4341
3. Xajiyev B.D.. Axmedov D. K,, CHax i lov G.E., Mambetjanov K.K. Iqtisodiy rivojlaiish nazariyalari. Darslik. - T.: "Inmovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi", 2018. -428 bet
4. Xajiyev B.D., Abdullayev S.O., Mambetjanov K.K. Uzbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi. Darslik. - T.: "Zebo yulduzlari MCHJ", 2018. - 417 bet

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalkimiz bilan birga kuramiz. - T.: Uzbekistan, 2017. - 488 b.
2. O‘zbekistan Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli "O‘zbekistan Respublikasini yanada rivojlantirish buyicha xarakatlar strategiyasi tugrisida"gi Farmoni. www.lex.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. www.lex.uz

Axborot manbalari

1. http://www.stat.uz/ – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi.
2. http://www.gov.uz/ – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali.
3. http://www.lex.uz/ – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
4. http://www.agro.uz/ – O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi.
5. http://ziyonet.uz/ – Ta'lim portali.

VIII. Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.

IX. Fan/modul uchun ma’sullar

S.N.Xamrayeva-“Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasi mudiri i.f.d., prof.

R. X.Ergashev - QarMII, Innovatsion iqtisodiyot kafedrasi mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

IX. Taqrizchilar:

Ochilov Akram Odilovich -QarDU, Iqtisodiyot kafedrasi mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ravshanov Abdisalom Dusiyorovich - QarMII, Innovatsion iqtisodiyot kafedrasi prov. v.v.b., i.f.n.